

13. "IZAN ZIRELAKO" HERIOTZA ETA DOLU PERINATALAREN TXOKOA HILERRIAN

*Esti Zeberio Zubelzu
Sahatsa Jauregi Azkarate*

Udalak hilerrian sortutako espazio berria haurdunaldian, erditzean edo jaio eta gutxira hildako umeei dago eskainia.

Hernaniko Udal hilerriak espazio berria du, **"Izan zirelako"** heriotza eta dolu perinatalari eskainia. Heriotza eta dolu perinatala deritzo haurdunaldian zehar, erditzean edo jaio eta gutxira hiltzen diren umeei eta hauen gurasoek, senitartekoek edo gertukoek bizi duten dolu prozesuari.

Datuek diote, gaur egungo gizartean, lau haurdunaldietako batek ez duela aurrera egiten. Galera horietako asko haurdunaldiaren aurreneko hiruhilekoan izaten badira ere, haurdunaldiak iraun dezakeen 42 asteetako edozein momentutan, erditzean, edo jaio eta gutxira gurasoek bizi dezakete jaiotzean dagoen umearen heriotza. Bizi berriak heriotzarekin egiten du topo, eta horrekin umearen eta gurasoen etorkizunak.

Heriotza eta dolu tabua

Heriotza perinatala bizi duten gurasoek gainera, badute gain karga bat: tabua den dolu bat bizi beharko dute. Zergatik? Gizarteak berarekin eta normaltasunez bizitu du umearen haurdunaldia, askotan bere izenez deitu dio iristear den umeari... Hainbat arrazoi medio ordea, haurdunaldia amaitu egin da eta umea hil egin da. Eta orain? Gizarteak ez du umea ezagutu, ez du aintzat hartu, eta beraz berarentzat ez da existitu. Hori da gurasoek ume gabe kalera irteteen bizi duten errealitatea. Eta horren atzetik, hainbat mezu: "... lasai, izango duzu beste bat..."; "... behintzat haurdun zinela gertatu da eta ez behin umea jaiota..."; "... gutxienez ez duzu ezagutzeko eta maitatzeko denbora izan...". Dolu prozesu zaila izaten da, saminez eta askotan ezkutuan bizitzen dena, normaltasunetik urrun.

Legearen aurrean ere, hainbat oztopo bizi behar izaten dituzte semea edo alaba galdu berri duten gurasoek. Izan ere, 24 asteak bete arte amak normaltasunez bizi du erditzea, bere uzkurdura, dilatazio eta kanporatzearekin... eta umea jaio egiten da, bizirik edo hilda. Eta ikus dezake, maitatu, agurtu... baina ez eraman. Umea erditze gelan entregatzen da, eta gurasoek ez dute berarekiko eskubiderik: ez lurperatzeko, ehorzteko eta ezta beharrezkoa duten agur hori emateko ere. Hala dio legeak. Gurasoek beste oztopo batekin ere egingo dute topo: umea ezingo dute Familia Liburuan inskribatu. Ez da existitu. Kasu honetan, muga ez du haurdun pasatako aste kopuruak jartzen, umea bizitu den denborak baizik. Haurrak jaio eta 24 ordu igaro behar ditu bizirik, legalki, haren existentzia bermatu ahal izateko. Horiek dira, umea galdu duten gurasoek aurre egin beharreko bi momentu, baina ez bakarrik.

Espazio berria

"Izan zirelako" espazioak, ume horiei lekua eman, eta heriotza eta dolu perinatala ikusaraztea du helburu. Espazioaren sorrera elkarlanaren ondorena izan da: bizipen hau aurreneko pertsonan sufritu duten familia hernaniarrena, Udalarena eta Saha-tsa Jauregi artistarena. Hiruen artean definitu eta landu da espazioa: beharrak aztertu dira eta horiei forma eman zaie, espazio bakar batean.

Hala, "Izan zirelako" espazioak, hilerriko sarreratik oso hurbil kokatua dagoenak, hiru elementu nagusi izango ditu:

Batetik, hesi txuri bat, izarrez betea, hau baita ume txiki hauen sinboloetako bat. Izar horietako batean,

"Izan zirelako", Sahatsa Jauregi artistaren obra.

gurasoek, senitartekoek edo behar hori sentitzen dutenek aukera izango dute umearen izena jartzeko, eta ospitalean utzi edo Familia Liburuan inskribatu ezin izan zuten umeari lekua emateko. Hernaniarrei zein beste herrietatik gerturatutakoei zabalik egongo da espazioa, eta momentuan bertan izango dute izena jartzeko aukera, inongo eskaerarik egin beharrik gabe.

Izar bat ere egongo da lurlean, erdigunean hodi luze bat izango duena lurpean 2 metroz sartzen dena. Bertara gutun, ohartxo edo bestelako mezuak sartzeko aukera izango da, lurperatu ezin izan zuten umearen sinbolismo gisa.

Eta azkenik, banku bat ere izango du espazioak, bertan egoteko behar hori sentitzen duen pertsona orok aukera izan dezan.

Bi helburu, gutxienez

"Izan zirelako" espazioak bi helburu beteko ditu, gutxienez. Batetik, ospitalean umea utzi behar izan zuten gurasoek edo behar hori dutenek espazio bat izatea. Eta bestetik, egun ikusezina den dolu eta heriotza perinatala ikusaraztea, existitu ziren umeei lekua ematea, izenak berak dioen moduan, *izan zirelako!*